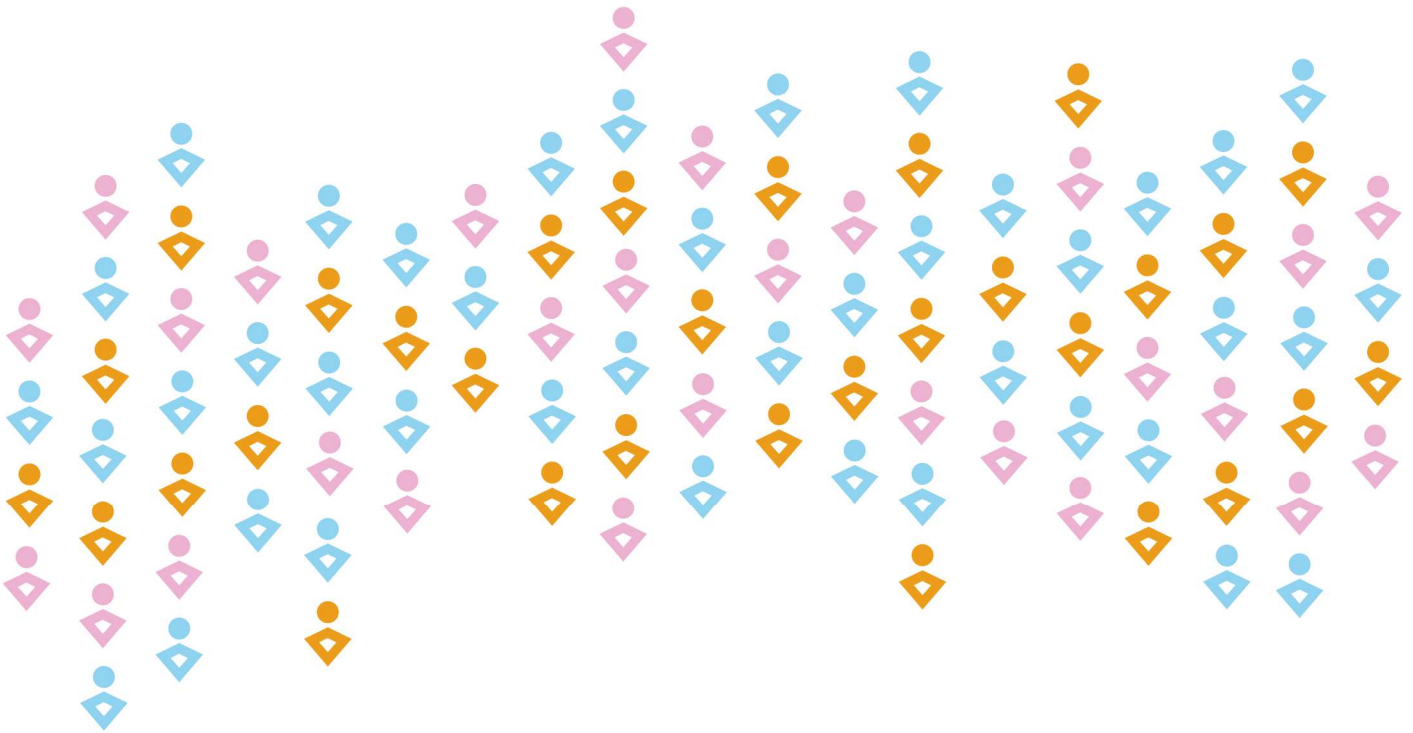

Omaishoidon tuen toimintaohje 1.1.2026 alkaen

Sisällysluettelo

Omaishoidon tuen toimintaohje	1
1. Yleistä omaishoidon tuesta	1
2. Omaishoidon tuen hakeminen, palvelutarpeen arviointi ja päätöksenteko	4
3. Omaishoitajan tukeminen	6
3.1 Omaishoitajalle järjestettävä valmennus ja koulutus	6
3.2 Omaishoitajan hyvinvointi- ja terveystarkastukset	7
3.3 Omaishoitoa tukevat palvelut	7
4. Omaishoidon tuen suunnitelma	8
5. Omaishoidon tukea koskeva sopimus	9
6. Omaishoidon hoitopalkkio	10
6.1 Omaishoidon hoitopalkkion alentaminen erityistapauksissa	10
7. Omaishoitajalle järjestettävä vapaa	11
7.1 Lyhytaikainen perhehoito	13
7.2 Sijaishoito	13
7.3 Lyhytaikainen asumispalvelu	14
7.4 Kotihoito	14
7.5 Lapsiperheiden kotipalvelu	15
7.6 Läheistään hoitavan vapaa	15
8. Omaishoidon tuen suunnitelman tarkastaminen	16
9. Omaishoitosopimuksen irtisanominen, purkaminen ja hoidon keskeytyminen ..	16
Liite	18

Asiakirja

10.11.2025

EKHVA/5452/05.00.05.02/2025 Etelä-Karjalan hyvinvointialueen omaishoidon myöntämisen perusteet ja toimenpideohjelma

Omaishoidon tuen toimintaohje

1. Yleistä omaishoidon tuesta

Omaishoidon tuella tarkoitetaan vanhuksen, vammaisen tai sairaan henkilön hoidon ja huolenpidon järjestämistä kotiooloissa omaisen tai muun hoidettavalle läheisen henkilön avulla. Omaishoidon tuki on kokonaisuus, joka muodostuu omaishoitajalle maksettavasta hoitopalkkiosta, tuesta ja lakisääteisestä vapaasta sekä omaishoitoa tukevista palveluista.

Omaishoidon tuki perustuu omaishoidon tuesta annettuun lakiin sekä Hyvinvointialueen hallituksen hyväksymiin myöntämisperusteisiin ja toimintaohjeeseen. Hyvinvointialueella on vastuu omaishoidon tuen järjestämisestä sekä omaishoitotehtävää tukevista palveluista. Omaishoidon tuki on määrärahasidonnainen sosiaalipalvelu, jolla korvataan säännöllistä kotihoitoa, asumispalvelua tai ympärivuorokautista hoitoa. Tuki kohdennetaan eniten hoitoa ja huolenpitoa tarvitseville. Tässä asiakirjassa omaishoidon tuen suunnitelmalla tarkoitetaan omaishoitolaissa mainittua hoito- ja palvelusuunnitelmaa, joka liitetään omaishoitosopimukseen.

Omaishoitajalla tarkoitetaan hoidettavan omaista tai muuta hoidettavalle läheistä henkilöä, joka on tehnyt omaishoitosopimuksen kunnan tai kuntayhtymän kanssa (Laki omaishoidon tuesta 937/2005). Omaishoitajana voi toimia täysi-ikäinen henkilö, jonka terveys ja toimintakyky vastaavat omaishoidon asettamia vaatimuksia. Omaishoitajan on oltava valmis vastaamaan hoidettavan hoidosta ja huolenpidosta tarpeellisten palvelujen avulla, sekä takaamaan hänelle turvallinen ja asianmukainen hoito. Omaishoidon tuen myöntämisen lähtökohtana on, että

hoidettavan omainen tai läheinen haluaa ryhtyä omaishoitajaksi ja että hoidettava hyväksyy hänen hoitajakseen.

Omaishoitolain (937/2005) 3§:n mukaan omaishoidon tuen yleiset myöntämisedellytykset ovat:

- henkilö alentuneen toimintakyvyn, sairauden, vamman tai muun vastaavanlaisen syyn vuoksi tarvitsee kotioloissa hoitoa tai muuta huolenpitoa
- hoidettavan omainen tai muu hoidettavalle läheinen henkilö on valmis vastaamaan hoidosta ja huolenpidosta tarpeellisten palveluiden avulla
- hoitajan terveys ja toimintakyky vastaavat omaishoidon asettamia vaatimuksia
- omaishoito yhdessä muiden tarvittavien sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen kanssa on hoidettavan hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden kannalta riittävää
- hoidettavan koti on terveydellisiltä ja muilta olosuhteiltaan siellä annettavalle hoidolle sopiva
- tuen myöntämisen arvioidaan olevan hoidettavan edun mukaista

Edellytykset omaishoitajalle (laki omaishoidon tuesta 937/2005):

- Omaishoitajan terveys ja toimintakyky vastaa omaishoidon asettamia vaatimuksia. Päätöstä tehtäessä tulee tehdä kokonaisvaltainen arvio siitä, selviytyykö hoitaja omaishoitoon sisältyvistä tehtävistä. Arvioinnissa tulee ottaa huomioon:
 - omaishoitajan fyysinen ja psyykinen terveydentila, mahdolliset sairaudet ja niiden vaatima hoito
 - toimintakyky ja voimavarat, kuten kyky selviytyä päivittäisistä perustoiminnoista ja arjen askareista, huolehtia lääkityksestä, liikkua kotona ja kodin ulkopuolella

Omaishoidon tuen myöntämisen perusteena on hoidon sitovuus ja vaativuus. Omaishoidon tukea myönnetään pääsääntöisesti tilanteissa, joissa tuen tarpeen arvioidaan olevan pysyvä tai pitkäaikainen. Tukea voidaan tarvittaessa myöntää myös lyhytaikaisissa, yllättävissä hoitoa ja hoivaa vaativissa tilanteissa. Tuki kohdennetaan eniten hoitoa ja huolenpitoa tarvitseville. Omaishoidon tuesta päätettäessä selvitetään, täyttyykö omaishoidon tuelle laissa säädetyt edellytykset sekä Hyvinvointialueen myöntämisperusteet tuen saamiselle.

Omaishoidon tuen hoitopalkkio ei ole tarkoitettu korvaamaan vammasta tai sairaudesta aiheutuvia kustannuksia, kuten Kansaneläkelaitoksen maksamat hoitotuki tai vammaistuki. Omaishoidon tuen hoitopalkkio on hoitajalle maksettava palkkio hänen hoidettavalle tekemästään hoidosta ja hoivasta. Omaishoidon palkkion maksupäivä on jälkikäteen hoitokuukautta seuraavan kalenterikuukauden 15. päivä.

Omaishoidon tukeen ei ole oikeutta, jos:

- omaishoidon tuen yleiset ja Hyvinvointialueen myöntämisedellytykset eivät täyty
- hoidettavan tosiasiallinen asuinkunta ei ole Hyvinvointialueen alueella
- hoidettava asuu laitoksessa tai ympärivuorokautisessa asumispalvelussa
- avuntarve kohdistuu pääosin asiointi- ja kodinhoitotehtäviin
- omaishoitajalla on diagnosoitu muistisairaus tai epäily alkavasta muistisairaudesta, mielenterveyden ongelmia, päihteiden väärinkäyttöä tai muu riippuvuussairaus
- omaishoitajan terveydentila rajoittaa häntä toimimasta omaishoitajana, vaikka rinnalla voitaisiin järjestää riittävä määrä hoidettavalle tulevia palveluja ja tukea. Tarvittaessa hoitajan on esitettävä lääkärinlausunto terveydentilastaan.

- omaishoitaja toimii samaan aikaan hoidettavan henkilökohtaisena avustajana (laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista 380/1987)

Tuki maksetaan sopimuksessa sovitusta ajankohdasta lukien, aikaisintaan hakemuksen saapumisesta alkaen.

2. Omaishoidon tuen hakeminen, palvelutarpeen arviointi ja päätöksenteko

Omaishoidon tukea haetaan lapsiperheiden, työikäisten tai iäkkäiden palvelujen hakemuksella tai kirjautumalla verkkopankkitunnuksilla Hyvinvointialueen asiointipalveluun (www.ekhva.fi). Omaolo-fi sivustolla (www.omaolo.fi), voi tehdä alustavan arvion mahdollisuudesta omaishoidontukeen. Hakijana toimii aina omaishoitoa tarvitseva henkilö.

Palvelutarpeen arviointi toteutetaan kotikäyntinä, mutta palvelutarpeen arvioinnissa voidaan osaksi hyödyntää etäyhteyksiä ja verkostoneuvotteluja. Omaishoidon palvelutarpeen arvioinnissa varmistetaan tarvittavassa laajuudessa yhteistyö eri toimijoiden kanssa ja huolehditaan siten palvelukokonaisuuden saumattomuudesta. Arviointi perustuu havainnointiin sekä omaishoidettavan ja omaishoitajan haastatteluihin. Yli 65-vuotiaiden toimintakykyä arvioitaessa käytetään RAI osittaisarviointia (taulukko 1). Lasten ja nuorten omaishoidon tuen osalta arvioidaan, kuinka paljon lapsen hoivan ja huolenpidon ylittää ikätasoa vastaavan päivittäisen hoivan, huolenpidon, ohjauksen ja valvonnan tarpeen.

Tarvittaessa omaishoidon päätöksenteossa hyödynnetään lääkärinlausuntoja ja muita asiantuntijalausuntoja.

Taulukko 1. iRAI -mittarit omaishoidon arvioinnissa

CPS	ADL-H	IADLP	MapLe5
lähimuisti ymmärretyksi tuleminen päätöksenteko kyky kyky syödä itse	liikkuminen kotona ruokailu wc:n käyttö henkilökohtainen hygienia	aterioiden valmistaminen tavalliset kotitaloustyöt puhelimien käyttö raha-asoiden hoito lääkityksestä huolehtiminen portaissa kulku ostoksilla käynti kulkuvälineiden käyttö	ADL-H ja CPS ja käyttäytymisen kysymykset kotiympäristön olosuhteen arviointikysymykset lääkitys haavaumat muut muuttajat laitoshoitoon joutumisen uhka
CPS asteikko kognitiivisen toimintakyvyn taso 0 ei häiriötä 1rajatilainen häiriö 2lievä häiriö 3keskivaikea häiriö 4melko vaikea häiriö 5vaikea häiriö 6erittäin vaikea häiriö	ADL-H-asteikko päivittäisten toimintojen suorituskvyn tasot 0 itsenäinen 1ohjauksen tarvetta 2rajoitettu avun tarve 3kohtalainen avun tarve 4runsas avun tarve 5autettava 6täysin autettava	Mittarissa arvioidaan asiakkaan suoriutumista tai kykyä suoriutua yllä olevista arkisuoriutumiseen liittyvistä toiminnoista: jokainen toiminto arvioidaan erikseen: suorituskyky pistemäärä 0 itsenäinen 1apua vain valmistelussa 2seurantaa - ohjausta/ vihjeitä 3tarvitsee rajoitetusti apua 4tarvitsee runsaasti apua 5tarvitsee suurimman mahdollisen avun 6täysin autettava	Mittari kuvaa asiakkaan palvelujen tarvetta asteikolla 1 – 5, mitä suurempi arvo sitä enemmän palveluntarvetta 1vähäinen avuntarve 2lievä avuntarve 3kohtalainen avuntarve 4suuri avuntarve 5erittäin suuri avuntarve

Palvelutarpeenarvioinnin yhteydessä selvitetään hoitajan halukkuus ja soveltuvuus omaishoitajaksi, varmistetaan että omaishoito on hoidettavan edun mukaista ja tarkistetaan hoidettavan suostumus omaishoitoon. Lisäksi

tarkistetaan hoidettavan kodin sopivuus omaishoitoon, samalla arvioidaan, tarvitseeko hoidettava omaishoitoa tukevia palveluja.

Päätöstä tehtäessä huomioidaan omaishoitoperheen kokonaistilanne, muut mahdollisesti tarvittavat sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut ja hoidon sitovuus. Ennen tuen myöntämistä selvitetään mahdollisuudet parantaa asiakkaan arjessa selviytymistä apuvälineillä tai kuntoutuksella. Erityisen perustellusta syystä omaishoidon tuki voidaan myöntää määräajaksi. Omaishoidon tuen palvelutarpeenarvointikäynnit ovat maksuttomia. Omaishoito on aina henkilökohtaiseen hoitoon ja huolenpitoon annettavaa apua, ei ainoastaan kodin ulkopuolista asiointia eikä kodinhoidollisia töitä. Arvioinnissa otetaan huomioon perheen tavanomaiset sisäiset vastuut, kuten puolisoiden tavanomainen toistensa auttaminen ja vanhemmuuteen kuuluvat vastuut alle 18-vuotiaan lapsen kasvatuksesta, hoidosta ja valvonnasta.

Omaishoidon tuesta laaditaan viranhaltijapäätös. Päätös omaishoidon tuesta tehdään hoidettavalle. Viranhaltijan päätökseen tyytymätön asiakas voi tehdä oikaisuvaatimuksen Hyvinvointialueelle käsiteltäväksi 30 päivän kuluessa päätöksestä tiedon saatuaan. Oikaisuvaatimuksen laatimisesta ohjeistetaan päätöksen liitteessä sekä tarvittaessa palveluohjauksella.

Omaishoidontuen kielteinen päätös perustellaan hakijalle. Jos omaishoidon tuesta tehtävä päätös on kielteinen, palveluohjaaja huolehtii hakijan riittävästä ohjauksesta ja neuvonnasta muiden julkisten, yksityisten ja kolmannen sektorin sosiaali- ja terveyspalvelujen sekä sosiaalietuuksien piiriin.

3. Omaishoitajan tukeminen

3.1 Omaishoitajalle järjestettävä valmennus ja koulutus

Omaishoitolain 3 a §:n mukaan (937/2005) hyvinvointialueen on tarvittaessa järjestettävä omaishoitajalle valmennusta ja koulutusta hoitotehtävää varten. Tarve valmennukselle tai koulutukselle arvioidaan osana palvelutarpeen arviointia

ja kirjataan omaishoidon tuen suunnitelmaan. Valmennuksen tarvetta arvioitaessa otetaan huomioon myös omaishoitajan ja hoidettavan mielipide.

Omaishoitajan valmennuksen tavoitteena on tukea omaishoitajuutta sekä kehittää omaishoitajaksi suostuvan henkilön valmiuksia omaishoitajana toimimisesta.

Valmennusta voidaan järjestää jo ennen omaishoitotehtävän alkamista.

3.2 Omaishoitajan hyvinvointi- ja terveystarkastukset

Hyvinvointialueen on tarvittaessa järjestettävä omaishoitajalle hyvinvointi- ja terveystarkastuksia sekä hänen hyvinvointiaan ja hoitotehtäväänsä tukevia sosiaali- ja terveyspalveluja. Tarve tarkastuksille ja muille palveluille arvioidaan osana palvelutarpeen arviointia ja kirjataan omaishoidon tuen suunnitelmaan.

Omaishoitaja varaa itse ajan hyvinvointi- ja terveystarkastukseen, johon on mahdollisuus omaishoidon jatkuessa kahden vuoden välein tai tarvittaessa.

Hyvinvointi- ja terveystarkastusten tavoitteena on omaishoitajien hyvinvoinnin, terveyden ja toimintakyvyn arviointi, ylläpitäminen ja edistäminen sekä sairauksien ehkäiseminen ja tunnistaminen. Tarkastuksella tavoitellaan ongelmien tunnistamista ja hoitamista mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Samalla omaishoitajaa tuetaan tekemään hänen omaa terveyttään ja hyvinvointiaan edistäviä valintoja. Tarkastukset ovat omaishoitajalle vapaaehtoisia.

Hoidettavan omatyöntekijä voi ohjata omaishoitajan hyvinvointi- ja terveystarkastukseen, jos omaishoitajalla ilmenee jaksamis- tai muita omaishoitoon vaikuttavia haasteita. Hyvinvointi- ja terveystarkastus ei ole välttämättä tarpeellinen esimerkiksi silloin, kun omaishoitaja on työterveyshuollon piirissä, kun omaishoito kestää lyhyen ajan. Hyvinvointi- ja terveystarkastukset ovat maksuttomia sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetuin lain perusteella.

3.3 Omaishoitoa tukevat palvelut

Omaishoidettavaa tai omaishoitajaa tukevia palveluja voivat olla esimerkiksi kotihoito, kotihoidon tukipalvelut, lyhytaikainen asumispalvelu, asunnon

muutostyöt, hoitotarvikkeet, kuljetuspalvelut, apuvälineet tai kuntoutuspalvelut. Lisäksi kolmas sektori tarjoaa erilaisia palveluja ja tukimuotoja. Hyvinvointialue tekee yhteistyötä mm. järjestöjen, seurakuntien ja oppilaitosten kanssa omaishoitajien tukemiseksi. Omaishoitoperheelle myönnetty palvelut kirjataan omaishoidon tuen suunnitelmaan.

Hoitajan terveydenhoitoon liittyvät ja muut hoitajan poissaolot voivat olla ennalta suunniteltuja tai äkillisiä. Suunnitelma omaishoitajan terveydenhoitoon tai muun poissaolon aikaiseen hoitoon liittyvästä hoitojärjestelystä tehdään ennakkoon ja kirjataan omaishoidon tuen suunnitelmaan. Omaishoitajan poissaolon aikainen hoito järjestetään tarpeen mukaan esimerkiksi päivä- tai lyhytaikaishoitona asumispalveluissa tai perhekodissa, kiertävän perhehoitajan avulla tai poissaolon ajaksi voidaan järjestää kotihoidon tilapäiskäyntejä. Poissaolon aikainen hoito voidaan järjestää myös omaishoitajan ja hoidettavan omien verkostojen avulla.

Tilanteissa, joissa hoitaja äkillisesti on kykenemätön huolehtimaan hoidettavasta, eikä hoiva järjesty omien verkostojen avulla tai omaishoidon tuen suunnitelman mukaisesti, hyvinvointialue järjestää hoidon kulloinkin parhaaksi katsomallaan tavalla huomioiden hoidettavan kokonaistilanteen.

Omaishoitoa tukevista ja hoidettavalle järjestettävistä palveluista peritään asiakasmaksu asiakasmaksulain (734/1992) ja asetuksen (912/1992) sekä hyvinvointialueen vahvistamien taksojen mukaisesti.

4. Omaishoidon tuen suunnitelma

Omaishoidon tuki perustuu omaishoidon tuen suunnitelmaan, joka laaditaan yhdessä omaishoitajan ja -hoidettavan kanssa. Laadittu suunnitelma on omaishoitoa koskevan sopimuksen liitteenä.

Omaishoidon tuen suunnitelmaan kirjataan:

- omaishoitajan antaman hoidon sisältö ja määrä

- muiden hoidettavalle tarpeellisten sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen sisältö ja määrä
- omaishoitajan hoitotehtävää tukevien sosiaali- ja terveydenhuollon sisältö ja määrä
- suunnitelma hoidettavan hoidon järjestämiseksi hoitajan lakisääteisen vapaan, terveydenhoitoon liittyvien käyntien, hoitajan äkillisen sairastumisen tai kriisitilanteen aikana
- suunnitelma hoidettavan hoidon järjestämiseksi työttömänä työnhakijana toimivan omaishoitajan työllistyessä
- kuka toimii omaishoitoperheen asiakasvastaavana yhteystietoineen

5. Omaishoidon tukea koskeva sopimus

Omaishoidon sopimuksella tarkoitetaan hoitajan ja hoidon järjestämisestä vastaavan hyvinvointialueen välistä toimeksiantosopimusta omaishoidon järjestämisestä (Omaishoitolaki 937/2005, 2§). Omaishoitajan ja hyvinvointialueen kesken laaditaan omaishoidon sopimus, johon kirjataan tiedot omaishoitajan oikeudesta lakisääteisiin vapaisiin (omaishoitolaki 937/ 2005, 8§). Omaishoitaja ei ole työsopimuslain (55/ 2001) tarkoittamassa työsuhteessa sopimuksen tehneeseen hyvinvointialueeseen, hoidettavaan tai hoidettavan huoltajaan (omaishoitolaki 937/ 2005, 10§). Omaishoidon sopimusta ei tehdä, jos sopimuksen tekeminen on vastoin hoidettavan tahtoa.

Omaishoitajan eläketurvasta säädetään julkisten alojen eläkelaisissa (81/ 2016). Omaishoidon tuesta hoitajan kanssa sopimuksen tehneen hyvinvointialueen on vakuutettava hoitaja työtapaturma- ja ammattitautilain (459/ 2015) 3§:n I momentin mukaisella vakuutuksella.

6. Omaishoidon hoitopalkkio

Hoitopalkkiota maksetaan omaishoitajalle, jolla on voimassa oleva omaishoitosopimus hyvinvointialueen kanssa.

Hoitopalkkion suuruus määräytyy hoidon sitovuuden ja vaativuuden perusteella (Omaishoitolaki 937/2005, 5§). Hoitopalkkion määrä tarkistetaan kalenterivuositain julkisten alojen eläkelain (81/2016) 94 §:ssä tarkoitetulla palkkakertoimella.

Tilanteessa, jossa hoidettavaa hoidetaan tilapäisesti muualla kuin omaishoidossa yli kuukauden, sovelletaan omaishoitolain 937/2005, 9§:n 2 momenttia. Mainitun lainkohdan mukaan hoitopalkkion maksaminen keskeytyy kuukauden kuluttua, jos omaishoito hoidettavan terveydentilasta johtuvasta syystä keskeytyy tilapäisesti. Omaishoidon lakisääteistä vapaata ei kerry ajalta, jolta hoitopalkkiota ei makseta. Omaishoidon tuki saattaa vaikuttaa Kelan, työeläkelaitosten, työvoimatoimiston tai muihin sosiaalietuuksiin. Hoitajan tulee itse tarkistaa etuuden maksajalta ennen sopimuksen tekoa tuen vaikutus saamiinsa etuuksiin.

6.1 Omaishoidon hoitopalkkion alentaminen erityistapauksissa

Hoitopalkkio voidaan sopia säädettyä määrää pienemmäksi, jos:

- hoidon sitovuus on vähäisempää kuin mitä omaishoitolain 4 §:n I momentissa edellytetään ja hoidon ja huolenpidon tarve on vähäistä, taikka
- siihen on omaishoitajan esittämä erityinen syy.

Palkkioluokkiin tehtävät vähennykset arvioidaan asiakaskohtaisesti. Palveluiden määrän lisäksi arvioidaan sitä, mitä tehtäviä omaishoitajan vastuulle jää ja voidaanko katsoa hänen kantavan päävastuun hoidosta.

7. Omaishoitajalle järjestettävä vapaa

Omaishoitajalla on oikeus pitää vapaata vähintään kaksi vuorokautta kalenterikuukautta kohti. Omaishoitajalla on oikeus pitää vapaata vähintään kolme vuorokautta kalenterikuukautta kohti, jos hän on yhtäjaksoisesti tai vähäisin keskeytyksin sidottu hoitoon ympärivuorokautisesti tai jatkuvasti päivittäin. Sidonnaisuus katsotaan ympärivuorokautiseksi siitä huolimatta, että hoidettava viettää säännöllisesti vähäisen osan vuorokaudesta käyttäen kotinsa ulkopuolella järjestettyjä sosiaali- tai terveystalvaeluja taikka saaden kuntoutusta tai opetusta. (Laki omaishoidon tuesta 937/2005)

Hoidon sitovuus on ratkaiseva tekijä lakisääteistä vapaapäiväoikeutta arvioitaessa. Etelä-Karjalan hyvinvointialueella omaishoitajan vapaapäiväoikeus on kolme päivää kuukaudessa, mikäli omaishoitopäiviä kuukaudessa on vähintään 15. Omaishoitopäivien ollessa alle 15 päivää kuukaudessa, vapaapäiväoikeus on kaksi vapaapäivää kuukautta kohden. Vapaata ei kerry ajalta, jolta ei makseta hoitopalkkiota.

Omaishoitajan vapaa pyritään järjestämään suunnitelmallisesti ja säännöllisesti ottaen huomioon omaishoitajan ja hoidettavan yksilölliset toivomukset ja omaishoidettavan toimintakyky. Vapaan aikainen hoito pyritään lähtökohtaisesti järjestämään avohuollon palveluna. Lyhytaikaista asumispalvelua käytetään, kun vapaan järjestäminen ei hoidettavan tai hoitajan tarpeiden takia ole muutoin käytännössä mahdollista. Omaishoitajan vapaapäivien osalta peritään asiakasmaksuna lakiin perustuva omavastuuosuus. Hyvinvointialueella on viime kädessä oikeus päättää omaishoitajan vapaan toteuttamistavasta hoidettavan edun mukaisesti.

Vapaan käyttötavasta sovitaan omaishoitajan ja hoidettavan kanssa ja vapaan käyttötapa kirjataan omaishoidon tuen suunnitelmaan. Vapaiden käyttöä arvioidaan säännöllisesti, ja tavoitteena on järjestää omaishoitajan vapaat suunnitelmallisesti omaishoitajan jaksamista tukien. Omaishoitajan vapaana järjestettävästä sosiaalipalvelusta tehdään viranhaltijapäätös hoidettavalle. Omaishoitajalla voi olla käytössä vain yksi vapaan vaihtoehto kerrallaan. Vapaan

järjestämisen vaihtoehtoa voi vaihtaa siitä asiakasvastaavan kanssa sopien, mikäli aiemmin valittu vaihtoehto ei enää tue omaishoitajan jaksamista tai ei vastaa hoidettavan tarpeisiin.

Omaishoitajan lakisääteinen vapaa voidaan järjestää hyvinvointialueen omissa palveluissa ja tiettyihin vapaan aikaisiin sosiaalipalveluihin omaishoitaja voi valita käyttötavaksi palvelusetelin. Erityisen vaativaa hoitoa tarvitsevien lasten osalta vapaa voidaan järjestää myös ostopalveluna. Omaishoitajaa kannustetaan käyttämään vapaita säännöllisesti vuoden aikana. Tammi-lokakuulta kertyneet vapaat omaishoitajan on käytettävä kalenterivuoden loppuun mennessä, marras-joulukuun vapaapäivät ovat käytettävissä seuraavan vuoden helmikuun loppuun. Oikeus vapaiden käyttöön päättyy omaishoitosopimuksen päättyessä. Palveluseteliä käyttäessään omaishoitaja maksaa mahdollisen yksityisen palveluntuottajan hinnan ja palvelusetelin arvon välisen erotuksen itse.

Omaishoitajan vapaana voidaan myöntää seuraavia sosiaalipalveluja:

- lyhytaikainen perhehoito
- sijaishoito
- lyhytaikainen asumispalvelu
- kotihoito
- lapsiperheiden kotipalvelu (alle 18-vuotiaat)

Mikäli yksilöllisen kokonaistilanteen arvion perusteella katsotaan, että mikään edeltävistä omaishoidon vapaana myönnettävistä sosiaalipalveluista ei ole hoidettavan tai omaishoitajan edun mukainen tai niiden avulla ei pystytä järjestämään omaishoitajalle hänelle kuuluvaa vapaata, on asiakkaan omatyöntekijän mahdollista käyttää yksilöllistä harkintaa. Tällöin omaishoitajan lakisääteinen vapaa voidaan myöntää taloudellisena tukena sellaiseen palveluun, jonka katsotaan tosiasiallisesti mahdollistavan omaishoitajan vapaan ja hyödyttävän omaishoitajan jaksamista ja hyvinvointia. Taloudellista tukea myönnetään määrällisesti omaishoidon palveluseteleihin verrattava summa

erikseen määritellyyn palveluun ja yhteisesti sovitulle palveluntuottajalle. Päätökset taloudellisesti tuesta tehdään määräaikaikaisina, omaishoidon vapaana myönnettävien sosiaalipalveluiden ollessa ensisijaisia.

Hyvinvointialueella on viime kädessä oikeus päättää omaishoitajan vapaan toteuttamistavasta hoidettavan edun mukaisesti.

7.1 Lyhytaikainen perhehoito

Perhehoidolla tarkoitetaan henkilön hoidon tai muun ympärivuorokautisen huolenpidon järjestämistä hänen oman kotinsa ulkopuolella yksityiskodissa. Perhehoito voidaan järjestää myös hoidettavan kotona. Perhehoidon tavoitteena on antaa perhehoidossa olevalle henkilölle mahdollisuus perheenomaiseen hoitoon ja läheisiin ihmissuhteisiin sekä edistää hänen perusturvallisuuttaan ja sosiaalista kehitystä. Perhehoitajalla tarkoitetaan henkilöä, joka hoidon järjestämisestä vastaavan hyvinvointialueen kanssa tekemänsä toimeksiantosopimuksen perusteella antaa kodissaan perhehoitoa. Hyvinvointialueen ja perhehoitajan välillä tehdään toimeksiantosopimus.

Sopimuksessa sovitaan hoitopalkkion ja kulukorvauksen määrästä ja perusteista. (Perhehoitolaki 263/2015). Perhehoitoa voidaan toteuttaa osapäivä- tai kokopäivähoitona.

7.2 Sijaishoito

Sijaishoitajana voi toimia hoidettavan omainen tai muu läheinen henkilö. Sijaishoitajana ei pääsääntöisesti voi toimia samassa taloudessa asuva perheenjäsen. Sijaishoitajana toimitaan samoin edellytyksin kuin omaishoitajanakin. Hyvinvointialue tekee sijaishoitajan kanssa toimeksiantosopimuksen. Sijaisjärjestely edellyttää hoitajan ja hoidettavan suostumusta. Sijaisjärjestelyn tulee olla hoidettavan henkilön edun mukaista. Sijaishoitajana voi toimia kerrallaan enintään kaksi henkilöä.

Sijaishoitaja ei ole työsuhteessa sopimuksen tehneeseen hyvinvointialueeseen. Sijaishoitajalle maksetaan hoitopalkkio ja kustannusten korvaus ei ole sidottu omaishoitajan saamiin palkkioihin, vaan niistä sovitaan erikseen sijaishoitajan

kanssa tehtävässä toimeksiantosopimuksessa. Eläke- ja tapaturmavakuutusturva osalta sijaishoitaja on vastaavassa asemassa kuin omaishoitaja omaishoitolain 10 §:n mukaisesti.

7.3 Lyhytaikainen asumispalvelu

Omaishoitajan vapaana voidaan myöntää ympärivuorokautista lyhytaikaista asumispalvelua kolme vuorokautta kuukaudessa. Lyhytaikaista asumispalvelua voidaan järjestää hyvinvointialueen omana toimintana tai palvelusetelillä.

Erityisen vaativaa hoitoa tarvitsevalle alle 18-vuotiaalle lapselle tai nuorelle voidaan tehdä maksusitoumus yksityiselle palveluntuottajalle lakisääteisten omaishoidon vapaiden järjestämiseksi asumispalveluna.

Hoitovuokausilta perittävän tilapäishoidon maksu määräytyy sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain 6 b §:n mukaisesti.

Hoitovuorokaudella tarkoitetaan tässä saapumisajasta seuraavaa 24 tunnin jaksoa. Tällöin kyse on palveluista, joita hyvinvointialue järjestää hoidettavalle omaishoitajan vapaapäivän ajaksi, ja jotka korvaavat omaishoitajan antamaa hoitoa ja huolenpitoa.

Lyhytaikaisessa hoidossa yksi vapaapäiväoikeus oikeuttaa yhden vuorokauden mittaiseen vapaaseen.

7.4 Kotihoito

Omaishoitajan vapaana voidaan myöntää kotihoidon palveluja tilapäiseen tarpeeseen. Palvelun voi tuottaa yksityinen palveluntuottaja palvelusetelillä, erityisin perustein tarvittaessa hyvinvointialueen oma kotihoito mahdollisuuksien mukaan. tai hyvinvointialueen kotihoito mahdollisuuksien mukaan. Kotihoidolla tarkoitetaan palvelua, jolla huolehditaan, että henkilö suoriutuu jokapäiväiseen elämäänsä kuuluvista toiminnoista kodissaan ja asuinympäristössään. Kotihoitoon kuuluu asiakkaan yksilöllisen tarpeen mukainen hoito ja huolenpito, toimintakykyä ja vuorovaikutusta edistävä ja ylläpitävä toiminta, sekä kotisairaanhoito. (Sosiaalihuoltolaki 19 a§; Terveystenhuoltolaki 25 §).

7.5 Lapsiperheiden kotipalvelu

Lapsiperheen kotipalvelulla tarkoitetaan perheen arjen toimintakykyä turvaavaa ja vahvistavaa palvelua, johon sisältyy perheen yksilöllisen tarpeen mukaan lapsen hoitoa ja huolenpitoa, kodinhoidosta huolehtimista tai muiden jokapäiväiseen elämään kuuluvien tehtävien hoitamista tai niissä avustamista (Sosiaalihuoltolaki 18 a§). Lapsiperheiden kotipalvelua voidaan myöntää osapäiväisesti harkinnanvaraisesti omaishoitajan vapaan järjestämiseksi, mikäli se arvioidaan tarkoituksenmukaiseksi ja asiakkaan palvelutarpeeseen sopivaksi vaihtoehdoksi.

Kotipalvelua voidaan käyttää vapaan järjestämiseen silloin, kun saatavilla ei ole muuta soveltuvaa palvelua. Palvelu myönnetään määräajaksi tai tilapäisesti, ja sen tarvetta arvioidaan säännöllisesti. Kotipalvelun sisältö määritellään asiakkaan tarpeen mukaan yhteistyössä omaishoitajan ja perheen kanssa, jotta palvelu vastaa heidän yksilöllisiä tarpeitaan.

7.6 Läheistään hoitavan vapaa

Hyvinvointialue voi tarvittaessa järjestää tuen tarpeessa olevan henkilön päivittäin sitovaa hoitoa ja huolenpitoa antavalle omaiselle tai läheiselle vapaapäiviä sekä alle vuorokauden kestäviä virkistysvapaita. Säännös koskee niitä henkilöitä, jotka täyttävät myöntämisperusteet omaishoitosopimuksen tekemiselle, mutta jotka eivät syystä tai toisesta ole tehneet omaishoitosopimusta. Vapaan edellytyksenä on hoidon sitovuuden ja hoitavan henkilön tuen tarpeen lisäksi se, että omaisen tai läheisen antama hoito ja huolenpito on kirjattu hoidettavan asiakassuunnitelmaan. Läheistään hoitavan vapaa voidaan järjestää perhehoitona, sijaishoitona tai hyvinvointialueen lyhytaikaisena asumispalveluna. Asiakas maksaa tällöin omaishoitolain mukaisen omavastuuosuuden.

8. Omaishoidon tuen suunnitelman tarkastaminen

Omaishoidon tuen suunnitelma sekä tarvittaessa asiakassuunnitelma tarkastetaan vuosittain sekä aina tarvittaessa, asiakkaan tai omaishoitajan olosuhteiden tai palvelutarpeen muuttuessa. Tarkastaminen tehdään ensisijaisesti hoidettavan kotona, perustellusta syystä päivitys voidaan tehdä myös muussa sovitussa paikassa tai etäyhteyksin/ puhelimitse. Muutokset hoitopalkkion tukiluokkaan tulevat voimaan asian vireilletulosta aikaisintaan seuraavan kalenterikuukauden alusta.

Omaishoitajalla on velvollisuus olosuhteiden tai palvelutarpeen muuttuessa pyytää tuen tarkistusta, jolloin omaishoidon tuesta tehdään uusi päätös.

9. Omaishoitosisuimuksen irtisanominen, purkaminen ja hoidon keskeytyminen

Omaishoitosisuimuksen irtisanomisessa noudatetaan omaishoidon tuesta annetun lain (937/2005) 9§:n säännöksiä. Hyvinvointialue voi irtisanoa omaishoitosisuimuksen päättymään aikaisintaan irtisanomista seuraavan kahden ja omaishoitaja irtisanomista seuraavan yhden kuukauden kuluttua. Jos sisuimuksen jatkaminen vaarantaa hoidettavan tai omaishoitajan terveyden tai turvallisuuden, sopijapuolet voivat purkaa sisuimuksen välittömästi.

Irtisanomisajasta riippumatta sisumus päättyy sen kuukauden lopussa, jonka aikana hoito hoidettavan tai omaishoitajan terveydentilan muutosten takia käy tarpeettomaksi. Jos omaishoito hoidettavan terveydentilasta tai hoitajasta johtuvasta syystä keskeytyy tilapäisesti, hoitopalkkion maksaminen keskeytyy kuukauden kuluttua hoidon keskeytymisestä.

Mikäli hoidettavan kotikunta muuttuu hyvinvointialueen ulkopuolelle, omaishoidon tuen maksaminen päättyy muuttopäivään.

Omaishoidon tuki ja hoitopalkkio eivät ole ulkomailla järjestettäviä eivätkä ulkomaille maksettavia etuuksia. Omaishoitaja on velvollinen ilmoittamaan omaishoidon yhteyshenkilölle, jos matkustaa ulkomaille kuukautta pidemmäksi ajaksi. Ulkomailla oleskelun kestäessä yli kuukauden, omaishoidon tuen maksaminen keskeytetään ulkomailla oleskelun ajaksi lähtöpäivästä alkaen. Epäselvissä tapauksissa omaishoidon tuen maksaminen voidaan keskeyttää, omaishoidon palkkio voidaan peritä takaisin tai omaishoidon sopimus voidaan irtisanoa.

Liite

Omaishoitajan oikeudet:

- saada rahallinen korvaus tehtävästä määritellyn tukiluokan mukaan
- saada kuukausittain omaishoidon lakisääteiset vapaat tarpeiden mukaan
- saada tukea omaishoitajana toimimiseen yksilöllisten toiveiden ja tarpeiden mukaan
- saada koulutusta ja valmennusta omaishoitotehtävään
- tulla kuulluksi ja kohdelluksi tasavertaisena ja arvostettuna yhteistyökumppanina
- päästä omaishoitajan hyvinvointitarkastukseen

Omaishoitaja sitoutuu:

- huolehtimaan sopimuksen mukaisesti siitä, että hoidettava saa asianmukaisen hoidon ja ylläpidon
- olemaan yhteistyössä hyvinvointialueen työntekijöiden kanssa hoidettavan hoitoon liittyvissä asioissa
- ilmoittamaan viivytyksettä, mikäli hoidon tarve lakkaa tilapäisesti tai pysyvästi tai hoitotilanteessa tapahtuu pysyviä, omaishoidon tukeen mahdollisesti vaikuttavia muutoksia
- noudattamaan omaishoidon tuesta annettuja ohjeita

Hyvinvointialueen oikeudet ja velvollisuudet:

- Tekee päätöksen omaishoidon tuen myöntämisestä
- Hyväksyy omaishoitajan ja tekee tämän kanssa sopimuksen
- Vastaa omaishoitajien valmennuksesta ja tarjoaa omaishoitajalle riittävän tuen ja ohjauksen

- Järjestää omaishoitajalle lakisääteiset vapaat
- Nimeää omaishoitoperheelle asiakasvastaavan
- Järjestää omaishoidettavalle tarvittavat palvelut
- Arvioi ja kehittää omaishoitoa yhdessä omaishoitoperheiden kanssa
- Saa tietoa omaishoitoon vaikuttavista muutoksista
- Ohjaa, tukee ja valvoo omaishoidon toteutumista
- Tekee päätöksen omaishoidon tuen keskeyttämisestä, lakkauttamisesta ja irtisanomisesta
- Huolehtii siitä, että omaishoitajien asema osana hoivajärjestelmää huomioidaan hyvinvointialueen riskienhallintasuunnitelmassa ja poikkeustilanteiden varalle on toimintasuunnitelma

Etelä-Karjalan hyvinvointialue

Kirjaamo

Valto Käkelän katu 3

53130 Lappeenranta

Vaihde 05 352 000

Faksi 05 352 7800

etunimi.sukunimi@ekhva.fi

www.ekhva.fi

Y-tunnus: 3221313-1

Asiakirja päättyy tähän.